

# FI lausuntopyyntö VV

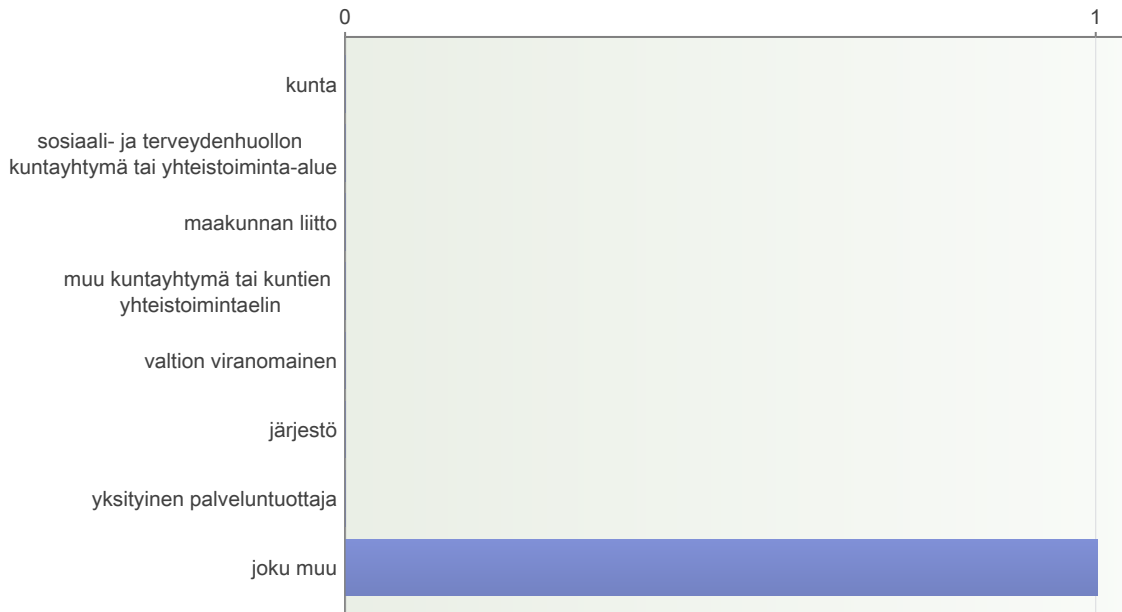
## 1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot	Lausuntopyynnön käsittelypäivämäärä toimitilimessä	Toimielimen nimi
Taina Niiranen	Taina Niiranen	Taina Niiranen		

## 2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1



### Avoimet vastaukset: joku muu

- Pirkanmaan päihde- ja mielenterveysteemaryhmä

## 3. 1. Voidaanko uudistuksella kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Ei vastauksia.

4. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

5. 2. Edistääkö uudistus tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Ei vastauksia.

6. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

7. 3. Antaako uudistus asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Ei vastauksia.

8. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko uudistuksessa asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteensovitettuja palveluita?

Ei vastauksia.

10. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

11. 5. Antaako uudistus riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Ei vastauksia.

12. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

13. 6. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Ei vastauksia.

14. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

15. 7. Edistääkö uudistus toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa, millä voidaan varautua tulevaisuuden haasteisiin?

Ei vastauksia.

16. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

17. 8. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveyspalveluista. 8a. Ovatko säännökset suoran valinnan palveluista riittävän selkeitä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat yhtiötettävien valinnanvapauspalveluiden piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin palveluihin?

Ei vastauksia.

18. Jos ei, miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla maakunnat määrittelevät tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat perustason ja laajennetun perustason palvelut?

Ei vastauksia.

19. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

20. 8b. Turvaako maksusetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Ei vastauksia.

21. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

22. 8c. Onko maksusetelijärjestelmässä sote-keskuksen oikeuksista ja velvollisuuksista säädetty tarkoituksenmukaisesti?

Ei vastauksia.

23. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

24. 8d. Mahdollistaako maksusetelijärjestelmä asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Ei vastauksia.

25. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

26. 9. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos ja sen toimipiste. Antavatko säännökset asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita palvelujen tuottaja?

Ei vastauksia.

27. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

28. 10. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 10a. Ovatko säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Ei vastauksia.

29. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

30. 10b. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Ei vastauksia.

31. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

32. 10c. Ovatko asiakassetelijärjestelmän käyttöönottoa koskevat maakunnan päätöksentekoa koskevat rajaukset riittäviä ja turvaavatko ne asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen?

Ei vastauksia.

33. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

34. 11. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Ei vastauksia.

35. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

36. 12. Valinnanvapauslainsäädännön myötä esitetään potilaslakiin ja sosiaalihuollon asiakaslakiin lisättäväksi uusi luku päätöksenteon tukemisesta (tuettu päätöksenteko).

Valinnanvapauslainsäädäntöön sisältyisi potilaille ja asiakkaille erilaisia valinnanmahdollisuuksia (muun muassa suoran valinnan palvelut, maksuseteli, asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti).

Näissä erilaisissa valintatilanteissa asiakkaat voivat tarvita tukea valintoja tehtäessä. Onko tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia?

Ei vastauksia.

37. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

38. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 13a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Ei vastauksia.

39. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

40. 13b. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Ei vastauksia.

41. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

42. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palvelun tuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Ei vastauksia.

43. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

44. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajalle suoritettavista korvauksista.

15a. Ovatko suoran valinnan palveluita koskevat kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat edellytykset riittäviä turvaamaan palvelujen riittävä rahoitus?

Ei vastauksia.

45. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

46. 15b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Ei vastauksia.

47. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

48. 16. Lakiluonnoksen 11 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. Ovatko 71 §:n mukaiset siirtymäsäännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Ei vastauksia.

49. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

50. 17. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Ei vastauksia.

51. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

52. 18. Antaako esitys riittävät edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoiden syntymiseen?

Ei vastauksia.

53. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

54. 18b. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoilla?

Ei vastauksia.

55. Jos ei, miten esitystä tulisi muuttaa?

Ei vastauksia.

56. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

57. 19. Miten ihmisen lisääntyvä mahdollisuus valita palveluntuottaja ja vaikuttaa siten palveluihinsa vaikuttaa ihmisen hoitoon?

Ei vastauksia.

58. 20. Onko laki tarkoituksenmukainen hammashoidon näkökulmasta?

Ei vastauksia.

59. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

60. 21. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Ei vastauksia.

61. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

## 62. 22. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Ei vastauksia.

## 63. 23. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Vastaajien määrä: 1

- Pirkanmaan maakuntauudistusta valmisteleavan päihde- ja mielenterveysteemaryhmän lausunto valinnanvapauslakiluonnoksesta

### 1. Maakunnan tehtävä palveluiden järkevän kokonaisuuden, integraation ja laadun varmistajana

Esitetty valinnanvapausmalli heikentää tai monimutkaistaa maakunnan mahdollisuuksia toteuttaa sote-palveluiden kokonaisuuden hallintaa ja palvelujen laadunvarmistusta. Järjestämistä toteuttaminen edellyttäisi hyviä välineitä ohjata velvoittavasti myös yksityisiä verkostomuodossa toimivia palveluntuottajia. On tärkeää, että esitetyt sopimus- ja muun ohjauksen välineet ovat riittäviä.

Osa palveluntuottajista (maksu-, asiakasseteli ja henkilökohtaiset palvelut) jää maakunnan välittömän ohjauksen tavoittamattomiin. Maakunta ei solmi niiden kanssa sopimuksia, eikä niihin sovelleta hyväksymismenettelyä, jossa maakunta voisi asettaa niiden toimintaa koskevia ehtoja tai laatuksia. On tärkeää, että palveluiden laatu varmistetaan riittävällä tavalla.

Maakunnan ohjauksen puute asettaa osittain epärealistisia vaatimuksia palvelujen käyttäjien kyvylle ja halulle tehdä valintoja, arvioida palvelujen sisältöä ja vaikuttavuutta sekä reagoida laatueroihin ja havaitsemiinsa epäkohtiin. Erityisesti monilla mielenterveys- ja päihdepotilailla, jotka kärsivät vakavista häiriöistä, ei ole riittävästi kykyä tai halua tehdä oman etunsa mukaisia valintoja ja osa heistä on alttiita erilaiselle ohjailulle ja jopa hyväksikäytölle. Monet voivat kieltäytyä tarjottavasta päätöksenteon tuesta. Mielenterveys- ja päihdepalveluissa avohoidossa asioivat potilaat hyötyvät enemmän valinnanvapaudesta kuin paljon sairaalahoitoa tarvitsevat potilaat.

Maakunnan ohjauksen toteuttamista vaikeuttaa se, että todennäköisesti valinnanvapausjärjestelmän käynnistyessä ei ole vielä käytettävissä toiminnan seurannan edellyttämää luotettavaa tietopohjaa.

Maksusetelien käyttö on ongelmallista, koska sote-keskus on vastuussa palvelujen laadusta myös silloin, kun asiakas käyttää valitsemaansa palveluntuottajaa maksusetelillä, mutta sillä ei ole keinoja kantaa vastuutaan siitä organisatorisesti irrallisen toimijan toiminnasta. Tämä voi vaikuttaa myös siihen, mitä sote-keskus määrittelee asiakkaan palvelutarpeeksi. Tärkeää on, että kehitetään toimivia tapoja mitata palveluiden vaikuttavuutta.

Muistiossa sanotaan, että lähtökohtaisesti asiakas voisi valita myös tahdosta riippumatonta hoitoa ja huoltoa tuottavan maakunnan liikelaitoksen toimipisteen. Tämä on lauseena täysin mahdoton, sillä miten tahdosta riippumatonta voi valita. Jää lisäksi epäselväksi, millaisissa tilanteissa voidaan poiketa valinnanvapaudesta ja mitkä ovat erityisen osaamista asiakasturvallisuuden asettamia edellytyksiä, koska yleisesti ottaen kaikki tahdosta riippumaton hoito on juuri sellaista. Tahdosta riippumatonta hoitoon ja huoltoon liittyviä valintoja voi mahdollisesti tehdä hoitotahtoon liittyen etukäteen ennen psyykkisen voinnin huononemista. Tätä kohtaa laissa tulisi tarkentaa, mitä tarkoitetaan.

### 2. Psykiatrisen osaamisen, erityisesti erikoislääkäreiden, riittävyys ja jakautuminen tarkoituksenmukaisesti



Erityisosaamista sisältävien konsultaatioiden ja vastaanottopalveluiden sisällyttäminen perustason palveluihin todennäköisesti helpottaisi psykiatristen palveluiden saatavuutta ja nostaisi perustason palvelun laatua. Sillä on kuitenkin haitallisia vaikutuksia erikoissairaanhoidon toteuttamiseen ja henkilöstöresursseihin maakunnan liikelaitoksessa. Samoin asiakasetelipalvelut houkuttelevat todennäköisesti erikoissairaanhoidon työvoimaa pois sairaaloista / maakunnan liikelaitoksesta.

Riskinä on vaativimman psykiatrisen hoidon laadukkaan toiminnan ja 24 /7 päivystyksen todellinen vaarantuminen, mikäli muutenkin niukkoja psykiatiresursseja siirtyy merkittävästi maakunnan liikelaitoksesta yksityisiin palveluihin, sama koskee psykoterapeutteja ja psykologeja.

Toisaalta jos peruspalvelut saavat tarvitsemaansa konsultaatiota, niin se vähentää potilaiden lähettämistä avohoitoon ja sitä kautta helpottaa työkuormaa avopalveluissa. Potilaat saavat tarvitsemansa avun varhaisemmassa vaiheessa eivätkä ongelmat ehdi pitkittyä ja komplisoitua niin kuin nyt usein tapahtuu. Erityisosaamista sisältävien konsultaatioiden ja vastaanottopalveluiden sisällyttämisellä perustason palveluihin ei ole yksiselitteisesti vain haitallisia vaikutuksia erikoissairaanhoidon, jossa siihen sisällytetään myös avohoito.

Valtakunnallinen psykiatripula tulee huomioida ja tehdä siihen liittyviä toimenpiteitä esim. koulutukseen liittyen. Psykiatrien riittävyys on kriittinen onnistumistekijä mielenterveys- ja päihdepalveluiden hyvälle saatavuudelle koko maassa sekä sairaala- että avohoidossa. Toisaalta tärkeää turvata psykiatriset päivystyspalvelut, mutta myös perusterveydenhuollon vahvistaminen mielenterveys- ja päihdepalveluiden osalta on tärkeää. Peruspalvelut ovat ihmisen lähellä ja ai-kaa myöten ajoissa annetun avun pitäisi vähentää erikoissairaanhoidon tarvetta.

Sote - keskusten suoran valinnan palveluihin kuuluvat maakunnan niihin liittyvät ammattihenkilöiden konsultaatiot ja avovastaanottopalvelut. Maakunnan liikelaitos ei voi kuitenkaan itse tuottaa suoran valinnan palveluja, mutta voi perustaa yhtiön tai yhteisön ko. palvelujen tuottamiseksi.

Jos perustetaan integraation ja konsultaatiopalveluiden parantamiseksi maakunnan ”erikoislääkärikonsultaatiot ja etävastaanotot” – yhtiö, niin voivatko ko. yhtiön lääkärit toimia maakunnan liikelaitoksen päivystävänä lääkkäreinä varsinkin psykiatrialla, jossa käytetään merkittävää julkista valtaa myös päivystysaikana?

### 3.Markkinoiden jakaantuminen, epätasa-arvoisuus ja mahdollinen ”kermankuorinta”

Esitys antaa mahdollisuuden sote-keskuksille valita kokonaisuuden kannalta epätarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaansa: sopivan helppohoitoisen potilaskunnan koottuaan toimija voi sulkea ovensa muilta. Kun tuottajan kapasiteettiraja on tullut vastaan, niin kannustin parantaa laatua myös helposti pienenee. Vaarana on, etteivät valinnanvapauden ja kilpailun positiiviset vaikutukset toteudu ja palvelut jakautuvat hyvin ja huonosti toimeentulevien kansalaisten palveluihin - hyvä kasaantuu ja päinvastoin.

Lisäksi joitakin, hankaliksi koettuja, päihde- ja mielenterveysasiakkaita, voidaan pyrkiä ohjaamaan sote-keskuksista epätarkoituksenmukaisesti muualle. Ruotsissa vårdval-systeemi lisäsi palvelujen käyttöä nimenomaan lievemmissä terveysongelmissa ja kaikkein vähiten palveluiden käyttö lisääntyi henkilöillä, joilla oli vakavia mielenterveysongelmia ja rajoittava pitkäaikaissairauksia. Uudistuksessa on syytä miettiä, miten mielenterveys- ja päihdeasiakkaat hyötyvät siitä, miten tämän asiakasryhmän nopea pääsy palveluihin turvataan ja miten saadaan palveluissa erityisesti avohoidossa hoito riittävän intensiiviseksi, jolloin sen vaikuttavuus on riittävä.

### 4.Valinnanvapauden vaikutus palveluiden laatuun

Valinnanvapauteen liittyvä kilpailun ajatellaan johtavan hoidon laadun ja asiakaslähtöisyyden paranemiseen. Jotta näin tapahtuisi, niin alueella olisi oltava keskenään kilpailevaa palveluntarjontaa ja kansalaisilla riittävästi tietoa, voimavaroja ja kykyä arvioida eri vaihtoehtoja ja vaihtaa epätyytyttävä palveluntuottaja toiseen. Näin tuskin on kaikin osin. Palvelukokonaisuus pirstaloituu ja hoi-tokehtujen hallinta päihde- ja psykiatrisilla potilailla on mahdotonta. Laatuindikaattoreita ei ole valmiina käytössä kuin pieneltä osin. Maakunnan yhteinen koulutus- ja asiantuntijaorganisaatio voisi sateenvarjomaisesti kerätä yhteen tuottajia koulutukseen ja näin parantaa laatua koko maakunnassa.

#### 64. 24. Yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

Ei vastauksia.